

(afskrift)

K E N D E L S E I
F A G L I G V O L D G I F T
Dansk Sø-Restaurations Forening
og
Restaurationsbranchens Forbund
mod
DFDS A/S

Kendelsen afsagt: 23-02-2000

Denne voldgiftssag drejer sig om, hvorvidt indklagede, DFDS A/S, uvarslet kan pålægge de ansatte at aflevere en urinprøve til brug for tests for alkohol, narkotika eller andre rusmidler, således som indklagede har stillet krav om med regulativet af 11. juni 1999, og om de ansattes underskrift for modtagelsen af regulativet kan bevirke, at de ansatte dermed har forpligtet sig til at aflevere sådanne urinprøver og har godkendt formålet hermed.

Spørgsmålet har været behandlet på et mæglingssmøde den 28. juli 1999 uden, at enighed har kunnet opnås. Tvisten er herefter indbragt for en faglig voldgift med undertegnede vicepræsident Mette Christensen som formand og opmand.

Påstande:

Klagerne, Dansk Sø-Restaurations Forening (DSRF) og Restaurationsbranchens Forbund (RBF) har nedlagt påstand om, at indklagede skal anerkende, at kontrolforanstaltningen indført med DFDS A/S' maritimt cirkulære af 11. juni 1999 under betegnelsen Regulativ om alkohol, narkotika og andre rusmidler med pligt for de ansatte til at aflevere en urinprøve til brug for tests for alkohol, narkotika og andre rusmidler er uberettiget med den virkning, at indklagede ikke kan forpligte de ansatte - uanset deres eventuelle underskrift på cirkulæret - til at aflevere urinprøver.

Indklagede, DFDS A/S, har påstået frifindelse.

Sagens omstændigheder:

Klagerne har indgået 4 overenskomster med indklagede for de ansatte om bord i indklagedes skibe, der er indregistreret i Danmarks Internationale

Skibsregister (DIS). I overenskomsterne er der ingen bestemmelser om, at ledelsesretten udøves i samarbejde med de ansatte, og ansættelsesforholdet falder udenfor Hovedaftalen og Samarbejdsaftalens område.

De ansatte, der fordeler sig med ca. 400 personer under DSRF's overenskomst og 215 personer under RBF's overenskomst, er beskæftiget dels som oldfruer, supervisorer, kokke, smørrebrødsjomfruer, bagere, passagerassistenter og cateringassistenter og dels som tjenere. De pågældende medarbejdere er beskæftiget om bord på indklagedes skibe, der sejler på ruterne København-Oslo, Esbjerg-Harwich og Gøteborg-England-Norge, hvilke ruter primært er passagerruter. Medarbejderne er beskæftiget med servicearbejde, men indgår samtidig i skibets sikkerhedsbesætning. Der arbejdes efter forskellige turnussystemer, hvoraf de tre mest anvendte er 1) 14 dage om bord efterfulgt af 14 dage hjemme, 2) 20 dage om bord efterfulgt af 10 dage hjemme, og 3) 14 dage om bord efterfulgt af 7 dage hjemme. Om bord arbejdes der typisk 10-14 timer efterfulgt af minimum 10 timers hviletid.

De indgåede ansættelsesforhold er omfattet af sømandsloven, hvorefter gentagen beruselse kan give anledning til afskedigelse (bortvisning), jf. § 17, stk. 1, nr. 3. Der er ikke fra Søfartsstyrelsens side fastsat regler om indtagelse af alkohol eller andre rusmidler forud for eller under tjenesten. Hvorvidt en medarbejder er ude af stand til at udføre sit arbejde på grund af påvirkethed, beror på skibsførerens skøn.

Søfarende skal, inden de tiltræder en tjeneste i et skib, være i besiddelse af et bevis for at have gennemgået en sundhedsundersøgelse. Af bilag 1 til Søfartsstyrelsens bekendtgørelse om lægeundersøgelse af søfarende fremgår bl.a., at aktuel narkomani er absolut kassation, tidligere narkomani med 2 års lægeligt dokumenteret stoffrihed kan medføre begrænsninger i tid og arbejdsområde om bord, og aktuel hashmisbrug og indtil 1 år efter ophør er absolut kassation.

DFDS A/S fastsatte ved cirkulære af 15. april 1993 om personalepolitik vedrørende spiritus og adgang til passagerområder i DFDS' skibe, der erstattede et tidligere cirkulære, at "alle ansatte om bord skal på myndighedernes eller rederiets/skibsførerens anmodning lade sig underkaste en eventuel alkoholtest", og at ved overtrædelse af rederiets personalepolitik skal der altid gives en skriftlig advarsel, som skal indføres i skibsdagbogen.

Cirkulæret af 15. april 1993 blev erstattet af regulativ af 11. juni 1999 om alkohol, narkotika og andre rusmidler. Af dette fremgår bl.a.:

Nedenstående regler er blandt andet af sikkerhedsmæssige årsager gældende i samtlige rederiets skibe. Alle ansatte skal have udleveret et eksemplar af regulativet og bekræfte ved kvittering på regulativet at have læst, forstået og accepteret indholdet.

Alkohol

Det er ikke tilladt for ansatte om bord på rederiets skibe at have en alkoholkoncentration i blodet på mere end 0,4 promille under tjenestefrihed om bord, svarende til en alkoholkoncentration i urin på 54 milligram pr. 100 milliliter, i blodet på 40 milligram pr. 100 milliliter og i udånding på 18 mikrogram pr. 100 milliliter. Promillegrænsen under tjeneste er 0,2 promille, svarende til en alkoholkoncentration i urin på 27 milligram pr. 100 milliliter, i blodet på 20 milligram pr. 100 milliliter og i udånding på 9 mikrogram pr. 100 milliliter. Officerer og besætningsmedlemmer må ikke indtage nogen form for drikke, som indeholder alkohol i passagerområder.

Narkotika og andre rusmidler

Det er ikke tilladt for ansatte om bord i rederiets skibe, det være sig såvel under tjeneste som under tjenestefrihed om bord, at besidde eller indtage narkotika eller andre rusmidler, herunder f.eks. marihuana og hash.

Ligeledes er det ikke tilladt for ansatte at indtage narkotika eller andre rusmidler på et tidspunkt, som gør, at der kan spores rester af stofferne i den ansattes urin under tjeneste eller tjenestefrihed om bord. Opmærksomheden henledes i denne forbindelse på, at rester af narkotika og andre rusmidler kan spores i en længere periode efter indtagelse.

Lægeordineret medicin

Kontrol Alle ansatte om bord er forpligtede til på myndigheders, skibets kaptajn eller selskabets anmodning at lade sig teste for alkohol, narkotika eller andre rusmidler. Det må påregnes, at alle ansatte mindst én gang om året skal gennemgå en uvarslet test.

Overtrædelse af dette regulativ

Enhver overtrædelse af dette regulativ betragtes som en væsentlig misligholdelse af ansættelsesforholdet, hvorfor enhver overtrædelse kan medføre øjeblikkelig afsked.

DFDS A/S anmodede de ansatte om at underskrive regulativet, hvilket foranledigede RBF og DSRF i skrivelser af henholdsvis 6. juli og 2. august 1999 til at tage forbehold over for betydningen af underskriften samt at meddele, at man ikke havde godkendt det nye alkoholregulativ. DFDS A/S meddelte i skrivelse af 19. august 1999 RBF, at "DFDS A/S stiller krav til alle medarbejdere, som er ansat i skibene om, at de ved underskrift bekræfter, at de har læst og forstået regulativet" og at "konsekvenserne af en overtrædelse (vil) blive vurderet i det konkrete tilfælde."

Under sagen er dokumenteret to tilfælde, hvor ansatte om bord på skibet m.s. Queen of Scandinavia har været i besiddelse af narkotika eller hash. Den ene episode fandt sted den 13. november 1999, hvor der i kabinen hos to cateringassistenter blev fundet spor af narkotika, og den ene var i besiddelse heraf. Samme dag blev en tjener taget af toldvæsnet, da han gik i land med narkotika. Den anden episode fandt sted den 28. december 1999, hvor en cateringassistent blev taget i besiddelse af hash. Ifølge det af

kaptajnen udarbejdede referat indrømmede den pågældende, at der om bord findes en gruppe, som i fællesskab køber hash til eget brug, ligesom nogle opkøber hash i København til videresalg i Oslo.

Klager har fremlagt erklæringer fra andre arbejdstagerorganisationer, hvoraf fremgår, at de også er kritiske over for indførelsen af random tests.

Generelt om alkohol- og drugpolitik i skibe:

Oil Companies International Marine Forum anbefaler i deres Guidelines for the control of drugs and alcohol onboard ship fra juni 1995, at rederierne har en klar skreven politik vedrørende misbrug af alkohol og drugs, og det anbefales at de søfarende er genstand for test for drugs- og alkoholmisbrug med bl.a. uvarslede tests.

Danmarks Rederiforening har i årsberetningen for 1992/93 under henvisning til de skærpede krav til sikkerheden til søs opfordret rederierne til at udarbejde skriftlige retningslinier for at forebygge misbrug af medicin og alkohol.

I en pjece udgivet af Fællessekretariatet og Danmarks Rederiforening anføres, at "det kan umiddelbart fastslås, at narkotika og andre illegale rusmidler er forbudt på alle danske skibe." Der henvises endvidere til, at afskiberne stiller krav om, at godset kommer sikkert frem. Desuden kan skibsføreren bruge alkoholmeter til at indikere spirituspromillen samt kræve lægekontrol i forbindelse med havneanløb.

Klager har i sagen fremlagt udtalelser fra andre organisationer om deres alkohol- og drugpolitik.

Om anvendeligheden af blod- og urinprøver:

På forespørgsel fra DSRF har Retskemisk afdeling på Retskemisk Institut meddelt bl.a. følgende i skrivelse af 25. august 1999:

2. Det kan være vanskeligt at vurdere THC-koncentrationen. En THC-koncentration på mere end 0,004 - 0,006 mikromol/kg (1,3 - 1,9 ng/mL) taler for en akut cannabis indtagelse (ca. 1-6 timer før) og følgelig en mulig cannabispåvirkning, hvorimod THC-blodkoncentrationer på mindre end 0,001 mikromol/kg (0,3 ng/mL) som regel tyder på en indtagelse mere end 6 timer før prøvetagningen.

Mere generelt er det vist at THC er måleligt i op til 6 dage efter rygning ved en storryger og mindre end 1 dag for personer der sjældent ryger. THC har en meget lang halveringstid. Der er i et tilfælde fundet koncentration på 20 ng/mL (0,064 mikromol/kg) 67 dage efter sidste indtagelse af cannabis ved en person der havde været storryger i gennem mere end 10 år.

Variationer i THC-COOH-urinkoncentration efter indtagelses tidspunkt er meget store, og skal som hovedregel korrigeres for kreatinin indhold.

3. Jf. ovenstående er det svært at udlede konkrete fakta vedrørende

tidspunkt for indtagelse og tilhørende mængde. Et andet aspekt er måling af passiv inhalation i rum med flere rygere. Der kan herved opnås målelige koncentrationer af THC i blod. Der er imidlertid ikke undersøgelser der viser målelige koncentrationer i urin.

4. Mindste effektive koncentration formodes at ligge i området 1-5 ng/mL THC i blod. Efter oral indtagelse opnås virkning med meget lave koncentrationer (0,02 ng/mL THC i blod), hvorimod der efter rygning eller intravenøs indgift først ses en virkning ved 2 ng/mL THC i blod. Der er som det ses store forskelle, hvilket også vil afspejle sig ved personer med varierende kropsbygning. Det anses ikke muligt at lave disse korrelationer for koncentrationer målt i urin."

I sagen er fremlagt afsnit fra overlæge Peter Eges bog "Hash - en bog for nøglepersoner". Af denne fremgår bl.a.:

"INDTAGELSE, OMSÆTNING OG UDSKILLELSE. MEDIKAMENTELLE INTERAKTIONER

Halveringstiden for THC dvs. den tid det tager at omsætte halvdelen af en indgivet mængde, opgives meget varierende fra 1-7 døgn, i gennemsnit 2-5 døgn. Den lange halveringstid betyder, at hvis man ryger mere end nogle få gange om måneden, vil der til stadighed kunne registreres omsætningsprodukter af THC i urinen, som udtryk for at kroppen indeholder THC og dets omsætningsprodukter.

Om det har nogen betydning er uvist. De THC-koncentrationer, der forekommer et døgn efter sidste indtagelse, er under de koncentrationer, hvor der kan registreres nogen som helst virkning af THC, men man kan ikke afvise muligheden af, at den mere eller mindre konstante tilstedeværelse af små mængder THC og dets omdannelsesprodukter på længere sigt kan medføre skader (fx kræftfremkaldelse eller påvirkning af hjernens funktioner)

Cannabis som rusmiddel

Den mest sikre virkning efter indtagelse af cannabis er dosisrelateret pulsforøgelse (op til 160/minuttet). Pulsstigningen kan variere både med koncentrationen af THC i blod og med styrken af de psykiske virkninger. Øjnene bliver røde under rusen (blodsprængte) som følge af en udvidelse af blodkarrene i øjnenes bindehinder.

Cannabis er først og fremmest et sløvende rusmiddel. Det hæmmer de psykomotoriske og intellektuelle funktioner. Sanseindtryk forvrænges under rusen, og i større doser virker det psykotomimetisk (efterligner psykotiske symptomer) og hallucinogent. I flere henseender ligner det alkohol og benzodiaziner (stesolid og rohypnol). Man bliver sløv, dum og klodset, når man ryger.

Påvirkning af de psykomotoriske funktioner, hukommelse og indlæring

Den psykomotoriske funktionsevne er i det væsentlige begrænset til rusen og de første timer derefter, men kan, især når det gælder komplekse opgaver vare i op til 24 timer.

Hukommelse og indlæring (de kognitive funktioner) påvirkes ligeledes negativt af cannabisindtagelse. Funktionsnedsættelse er afhængig af dosisstørrelse på samme måde, som vi kender fra alkohol. Varigheden af funktionsnedsættelsen er begrænset til den periode, hvor man føler sig beruset og de nærmeste timer derefter, dvs. som hovedregel 6-10 timer og maksimalt 24 timer.

Hvorvidt et langvarigt massivt cannabisbrug misbrug medfører blivende funktionsnedsættelse er uklart. Hos unge er det dog vist, at et længerevarende og regelmæssigt cannabismisbrug medfører en markant forringelse af hukommelsen, som holder sig i mindst 6 uger efter at den sidste pipe/joint er røget.

Sociale skader:

Om et sporadisk brug af cannabis har nogen indflydelse på produktiviteten i uddannelses- eller arbejdslivet er uvist. Problematikken er formentlig den samme, som når det gælder alkohol: at der er glidende overgange mellem ingen, mindre og alvorlig funktionsnedsættelse, bl.a. afhængigt af de indtagne mængder af de pågældende rusmidler.

Til brug for sagen har overlæge Peter Ege besvaret følgende spørgsmål således:

Spm. 1: Findes der en lægelig definition på, hvornår en person er misbruger af enten alkohol eller cannabis, og i givet fald, hvordan lyder denne definition?

Svar: Misbrug eller skadelig brug defineres iflg. den officielle definition som fremsat i WHO ICD-10 som "Et brugsmønster af psykoaktivt stof, som medfører, at helbredet skades. Skaden kan være fysisk eller psykisk" - For at definitionen misbrug kan stilles kræves følgende betingelser opfyldt:

A. Fysisk eller psykisk skade (herunder skadet dømmekraft og adfærd) B. Skaden klart påviselig C. Varighed mindst en måned eller gentagne gange inden for et år

Spm. 2: Vil en eventuel sådan definition også skulle anvendes af søfartslæger, der foretager lægeundersøgelser med henblik på at få sundhedsbevis til at arbejde på skibe?

Svar: Ja. Definitionen har generel gyldighed

Spm. 3: Er det blandt læger normalt at karakterisere brug af stoffer, som ifølge lovgivningen er ulovlige, som værende det samme som misbrug?

Svar: Nej. Definitionen går på et hvert rusmiddel (psykoaktivt stof), uanset om dette er et legalt rusmiddel, et lægemiddel, eller et illegalt rusmiddel.

Spm. 4: Findes der en lægelig definition eller anerkendt praksis på, hvornår en person defineres som værende påvirket af enten alkohol eller cannabis, og i givet fald hvordan lyder denne definition?

Svar: Ja. Påvirket er det samme som en akut intoksikation (forgiftning), og defineres iflg. WHO som "En tilstand efter indtagelse af et psykoaktivt stof (rusmiddel) som medfører forstyrrelser af bevidsthedsniveau, kognitive (forstandsmæssige, intellektuelle) funktioner, perception (sansning), affekt (følelsesmæssige tilstand), adfærd eller andre psykofysiologiske funktioner eller reaktioner." For at stille diagnosen påvirket eller intoksikeret skal følgende kriterier være opfyldt:

A. Evidens for brug af psykoaktivt stof i toksisk dosis.

B. Intoksikationssymptomer svarende til specifikke stof, med forstyrrelser af bevidsthedsniveau, perception, kognition, affekt eller adfærd.

C. Anden årsag kan udelukkes.

Spm. 5: Hvordan kan en læge undersøge om en person må anses for at være påvirket af cannabis?

Svar: Man tester, foretager en objektiv undersøgelse, for tilstedeværelse eller fravær af de symptomer der er nævnt ovenfor, inklusive psykomotoriske funktioner. De kliniske prøver for påvirkethed, som undertiden udføres i forbindelse med trafikksager, hvor man lader personen gå på en streg, læse en tekst, tælle baglæns etc., er et eksempel herpå.

Spm. 6: Når der ved en blodprøve er konstateret indhold af THC i en persons blod, kan man så ud fra måleresultatet i blodet udtale sig om, hvorvidt den pågældende må anses for at være påvirket i den forstand, som læger normalt anvender ordet påvirket?

Svar: Der er en sammenhæng mellem blodkoncentration og graden af påvirkethed, men denne sammenhæng er ikke kortlagt i nær samme grad som det er tilfældet for alkohols vedkommende. Ved høje koncentrationer af THC i blodet er det sandsynligt at den undersøgte person har indtaget cannabis inden for de seneste 0-4 timer, men ellers kan en blodprøve ikke anvendes til at fastlægge tidspunktet for indtagelse.

Spm. 7: Når der ved en urinprøve er konstateret indhold af THC-COOH i urinen, kan man så ud fra måleresultatet udtale sig om, hvorvidt den pågældende som følge deraf må anses for at være påvirket i den forstand, som læger normalt anvender ordet påvirket, på prøveudtagningstidspunktet?

Kan man ud fra måleresultatet af THC-COOH i urinen udtale sig om, hvor lang tid det er siden, den pågældende sidst har indtaget cannabis?

Svar: Nej. En positiv urinprøve indikerer hverken at personen er påvirket, og kan heller ikke anvendes til at sige noget om hvornår den undersøgte sidst

har indtaget cannabis.

Spm. 8: Kan resultatet af en urinprøve med konstateret koncentration af THC-COOH i urinen omregnes til en tilsvarende koncentration af THC i blodet?

Hvor stor en omregnet THC-koncentration i blodet skal der - i givet fald – konstateres for at kunne sige, at den pågældende er påvirket?

Svar: Man kan ikke med nogen rimelig sikkerhed omregne koncentrationen i urin til en blodkoncentration.

Spm. 9: Er det sædvanligt, at personer, der har indtaget cannabis får en efterrus mere end 1 døgn efter indtagelsen heraf, og denne efterrus viser sig som nedsat reaktionsevne, nedsat indlæringsevne og nedsat korttidshukommelse?

Er det sædvanligt, at personer, der har indtaget cannabis får en efterrus mere end 1 uge efter indtagelsen heraf, der viser sig som nedsat reaktionsevne, nedsat indlæringsevne og nedsat korttids hukommelse?

Svar: Nej, normalt ikke. Rusen er af få timers varighed, og personen der har indtaget cannabis vil normalt være fuldt restitueret inden for et døgn. Hos personer med et massivt misbrug af cannabis kan der gå dage og uger før den pågældende er fuldt restitueret målt ved indlæringsevne og korttidshukommelse. Dette er et forhold der også kan ses ved misbrug af andre stoffer, inkl. alkohol.

Spm. 10: Forekommer der i forbindelse med indtagelse af cannabis sædvanligvis uforudsete reaktioner som "bad trip" ved indtagelse af selv en beskeden dosis.

Hvordan defineres et "bad trip" i forbindelse med indtagelse af cannabis?

Kan sådanne eventuelle "bad trips" forekomme mere end 1 døgn efter indtagelse?

Svar: Nej, ikke i den sædvanlige betydning af betegnelsen "bad trip". Hos ikke-erfarne brugere af cannabis kan indtagelsen af cannabis udløse angstanfald. Dette er ekstremt sjældent, og det optræder kun i umiddelbar tilslutning til indtagelsen.

Spm. 11: Er det korrekt, at det er et ikke-ualmindeligt fænomen, at der efter brug af cannabis, som ikke kan karakteriseres som misbrug, i stoffri perioder forekommer flash back/eftertrip, hvor den pågældende genoplever tidligere hallucinogene oplevelser?

Svar: Nej. Det er et fænomen som aldrig forekommer.

Spm. 12: Er der lægefagligt grundlag for at mene, at en person, som er bruger af cannabis som rusmiddel i fritiden, til sammenligning med en

person, som er bruger af alkohol som rusmiddel i fritiden, vil være mindre egnet til at udføre sit arbejde sikkerhedsmæssigt forsvarligt?

Svar: Nej. I forhold til det sikkerhedsmæssige er der ikke grundlag for at skelne mellem alkohol og cannabis.

Forklaringer:

Overlæge Peter Ege har forklaret, at han er sociallæge i Københavns Kommune og er specialist i samfundsmedicin. Han er tillige medlem af Narkotikarådet og konsulent for Sundhedsstyrelsen.

Definitionen på en misbruger er hentet fra WHO, og man er kun misbruger, hvis man opfylder alle tre betingelser. Definitionen skelner ikke mellem alkohol, medicin eller narkotika. Et misbrug begrundes i konsekvenserne, og en weekendryger for, hvem det ikke medfører konsekvenser, er ikke misbruger. Han har ikke fantasi til at forestille sig, at Søfartsstyrelsen bruger en anden definition på misbruger. Det forhold, at det er ulovligt, medfører ikke, at det kan karakteriseres som misbrug.

Om en person, der har gennemgået lægekurset, kan konstatere, hvorvidt en person er påvirket af narkotika, afhænger af graden af påvirkethed. Det er svært at snyde en klinisk test.

Ved en måling af sporrester efter hash i urin kan man alene konstatere, at de er til stede, og at hash er indtaget i nær fortid. Dette skyldes, at hash reduceres meget uregelmæssigt. Hos en person, der kun ryger hash en gang imellem, forsvinder sporresterne indenfor en uge, mens der hos personer, der ryger oftere, vil gå længere tid.

Det er forbundet med stor sikkerhed at måle alkohol i blodet, mens det er forbundet med stor usikkerhed at omregne promillen fra urin til blod. Mængden af alkohol i urinen afhænger af, hvor meget væske personen har indtaget.

Forbrændingstiden for hash er mellem 4 og 12 timer, hvilket er nogenlunde parallelt til alkohol. Han er ikke enig i, at der ikke findes sporrester i urinen efter 1 døgn. Der går måske snarere 1-3 døgn, men forbrændingen afhænger af mængden.

Der er store variationer i styrken på hash. Hvis man ryger koncentreret hash, ryger man typisk mindre. Der indtræder som ved alkohol en form for tolerance dvs. man skal ryge forholdsvis mere for at opnå samme rus og dermed også samme påvirkethed.

Nedsættelse af de psykomotoriske evner betyder, at man bliver langsommere til at bearbejde sanseindtrykkene. Jo mere kompliceret forholdene er, jo mindre påvirkethed skal der til for, at det kan få katastrofale følger.

Bad trips og flash back opstår, mens man er i rusen. Det er en form for angstanfald, der typisk opstår hos første gangs rygere. En person, der er

påvirket, er uegnet til at gøre tjeneste, men så snart påvirketheden ophører, er man på ny egnet. Retskemisk Institut er mere restriktiv i fortolkningen af begrebet "uegnet".

Tillidsrepræsentant Kurt Sørensen har forklaret, at han er tjener og sejler på m.s. Queen of Scandinavia. Han har siden 1998 været tillidsmand for tjenere og bartendere, men ikke for cateringassistenter. Man arbejder typisk 20 dage om måneden og har 10 dage fri.

I sommeren 1999 hørte han første gang om det nye regulativ, som han ikke var blevet rådspurgt om. Han er helt enig i, at man ikke kan have besætningsmedlemmer om bord, der er påvirkede af alkohol eller "skæve" af hash. Hvis der er en bestyrket mistanke om påvirkethed, har kaptajnen et alkoholmeter, og såfremt promillen overstiger det tilladelige, har man fyret sig selv. En gang om måneden er det efter "båd og brand" tilladt at købe en kasse øl og tre flasker rødvin.

Han er ikke bekendt med, at der er et stigende forbrug af hash blandt besætningen om bord, men alene at der ryges hash, og at det norske politi kommer om bord med hashhunde.

Han vil ikke afvise at deltage i en ordning, hvor man efter konkret mistanke foretager en prøve, og han har flere gange bedt om en ordning. Han vil gerne være med til at lave et regelsæt for at stramme op omkring sikkerheden om bord.

Besætningen har ikke fået oplysning om, hvad der testes for, og hvordan prøverne opbevares. Når han er kritisk for at medvirke, skyldes det den måde, Medscreen optræder på. Sidste gang de var om bord, blev bartenderen vækket efter 4 timers søvn. Han har fået fortalt, at de ansatte blev stillet op i en lang række i skibets hospital og bedt om at tisse i en kop. Desuden vidste de ikke, hvad de blev testet for.

Det forhold, at nogle har underskrevet regulativet, betyder ikke, at de er enige deri. Han mener, at reglerne er for restriktive. og at man sammenblander arbejde og fritid. Der er mange om bord, som tager til festival, hvor de ryger hash. Han tror ikke, at prøverne får dem til at holde op.

Medlemmerne er en del af skibsbesætningen, men ikke den primære, idet det alene er kaptajnen, der kan give ordrer. Medlemmerne er meget bevidste om sikkerheden om bord, og han tror ikke, at urinprøverne vil øge sikkerheden. Han kender ikke andre rederier, der har tilsvarende regler.

Afdelingsleder Tom Møller har forklaret, at han har været ansat siden 1979 og har de sidste 11 år været beskæftiget med personaleforhold til søs.

Random tests begyndte i 1999. Inden iværksættelsen besøgte man Medscreen i London, der bruges af flere rederier. Årsagen til, at man bruger Medscreen, er, at der ikke findes danske virksomheder inden for området. Medscreen bruges også af andre danske rederier.

Rederiet beder Medscreen gå om bord en bestemt dag for at foretage prøver. Alle besætningsmedlemmer og kaptajnen indgår i testen. Stena Line har et lignende system. Af kommercielle grunde er der fornuft i at have en alkohol- og narkotikapolitik.

Alle, der er ansat på et skib, skal have gennemgået en sikkerhedsuddannelse, hvilket er et krav fra Søfartsstyrelsen. Enhver skal være i stand til at udfylde sin plads i brandrullen.

Alle faglige organisationer er blevet orienteret skriftligt om regulativet, men det er ikke forhandlet med dem. Sømændenes Forbund har forespurgt telefonisk, og de fik et uddybende svar. Navigatørerne fik en telefonisk redegørelse. Den generelle holdning i rederiet er, at man ikke kan have ansat hashbrugere. Det ene moment er det sikkerhedsmæssige, og det andet er, at man ikke ønsker at have hash om bord i skibene. Man undersøger ikke inden en ansættelse, om ansøgeren har en spiritusdom.

Ved testen var der enkelte, der havde sporrester af alkohol og drugs i urinen.

Prokurist Jan Semmelroth har forklaret, at han har været ansat siden 1977 og er nu personalechef såvel for de sejlene som for personalet i land.

Omkring alkohol og drugs ser han ingen forskel til tidligere regler. Der har altid stået, at det ikke var tilladt at bruge drugs, ligesom man kunne foretage tests. Når man ikke tidligere foretog test, skyldes det, at der ikke da forelå henvendelser fra personalet om bord. Ændringen i regulativet er alene, at der foretages random tests. Årsagen til, at der tages urinprøver og ikke blodprøver, er risikoen for AIDS. Nu er der fælles regler for rederiets skibe uanset skibets flag. Som rederi er det svært at have forskellige regler på skibene, når man er et rederi med en værdibaseret ledelse.

Besætningsmedlemmer havde henvendt sig til ham om brug af hash, og han havde en fast indikation for, at der forelå et misbrug om bord. Han har talt med sømænd, som sagde, at der var problemer om bord. Der var en tydelig tendens til, at reglerne ikke blev overholdt. Det er ganske svært at konstatere brugen, når det sker bag lukkede døre. Dertil kom en tragisk episode om bord på Dana Hafnia, idet der skete et mord under påvirkning af alkohol eller stoffer. Man måtte derfor indføre et kontrolsystem.

Siden Exxon Valdez har der været kontrolforanstaltninger i handelsflåden. De øvrige rederier, som sejler med passagerer i nordiske farvande, har lignende regler, men han ved ikke, om de har random tests.

Blandt de besætningsgrupper, som er parter i denne sag, er der mange unge mennesker. Da rederiet sælger oplevelser - minicruise, er det vigtigt at signalere, at det sker under trygge former. Ulykker som Scandinavian Star og Estonia skaber en stor usikkerhed og mærkes straks på omsætningen. Med 1400 mennesker ombord kan en enkelt overtrædelse let udvikle sig tragisk i en nødsituation.

Hotel manager Ib Nielsen har forklaret, at han har været ansat siden 1973 og har gjort tjeneste om bord i skibene i 24 år. Han er ansvarlig for cateringområdet. Mange af de ansatte i cateringgruppene er helt unge fra 20 år og opefter. Alle om bord på skibet har en given sikkerhedsfunktion, og der udleveres sikkerhedskort hver gang, man påmønstrer fra en friperiode. Det er ikke altid den samme sikkerhedsfunktion, den enkelte skal bestride. Der afholdes "båd og brand" hver tirsdag eller onsdag i Oslo.

Han var tilstede både ved episoden i november, hvor et par stykker røg stoffer. Nattevagten havde fået mistanke om, at der blev røget hash, idet det lugtede underligt. Rederiet har et godt samarbejde med toldvæsnet i Oslo, som man bad komme om bord i skibet for at undersøge dæk 2. Den ene blev taget med på politistationen. Efter en sådan episode kommer toldvæsnet flere gange i træk, og de er ofte om bord en gang om ugen. Han var ikke overrasket over, at den pågældende medarbejder var i besiddelse af hash, efter hvad der var blevet sagt. Han virkede desuden sløv og havde røde øjne. Ved episoden i december var han overrasket over, at den pågældende var i besiddelse af hash. Han havde været om bord i 1½ - 2 år og var meget pligtopfyldende. Han fortalte at der blev indkøbt hash til fælles brug.

Han er ikke i tvivl om, at der ryges hash om bord, hvilket er bekræftet af toldvæsnet i Oslo. Hverken kaptajnen eller han kan teste for hash, hvilket var årsagen til, at de fik toldvæsnet om bord.

Han var tilstede ved foretagelsen af testen. Først blev de ansatte i shoppen kaldt ned på hospitalet. De afgav urinprøven på toilettet og kom tilbage med den. Det tog ca. et kvarter pr. person. Han er ikke orienteret om resultatet af prøverne.

Procedure:

Klagerne har anført, at denne sag drejer sig om, hvorvidt det er sagligt begrundet at indføre random tests, hvorvidt det er ude af proportionalitet, idet det ønskede kan opnås på anden måde, og at kontrolforanstaltningerne ikke er nødvendige af hensyn til virksomhedens drift. De ansatte vil gerne indgå en aftale om kontrolforanstaltninger, men den indførte er for vidtgående.

I sømandslovens § 17 er der ingen definition af beruselse, og der må derfor foretages samme bedømmelse som indenfor færdselslovens område. Der kan ikke stilles andre krav til de søfarende end til andre ansatte. Selvom de indgår i sikkerhedsbesætningen, er de ikke en del af den primære sikkerhedsbesætning.

Uanset at DIS skibe ikke er omfattet af hovedaftalen, gøres det gældende, at ledelsesretten bør udøves på samme måde som under Hovedaftalens område.

Klagerne er enige, at der kan indføres kontrolforanstaltninger, men disse må ikke være krænkende, medføre tab eller være til ulempe for de ansatte,

og de skal være begrundet i driftsmæssige hensyn. Det er indklagede, der har bevisbyrden for, at de samme resultater ikke kunne opnås på anden måde jf. proportionalitetsprincippet. Indklagede har ikke ført bevis for, at det er nødvendigt at indføre urinprøver. Der foreligger ikke dokumentation for, at det er et kundekrav, og der er ikke foretaget nogen markeds- eller kundeundersøgelse. Endvidere beror indførelsen af random tests ikke på et myndighedskrav. Indklagede har ikke været afskåret fra at tage fragt med eller at anløbe havn. Indførelse er heller ikke sket af konkurrencemæssige årsager. Ingen af de øvrige passagerruter i de skandinaviske farvande har indført samme tests. Der er således intet driftsmæssigt argument for at indføre random tests.

Det gøres gældende, at det ej heller er begrundet i sikkerhedshensyn. Sikkerheden kunne i stedet være øget gennem en aftale med de ansatte eller ved at tilkalde tillidsrepræsentanten. De personalegrupper, som klagerne repræsenterer, befinder sig lavest i sikkerhedsorganisationen, idet de alene skal adlyde ordrer. Ved den foretagne test var det alene tjenere og bartendere, der blev testet. Man burde have testet det primære sikkerhedspersonale, idet man ellers ikke lever op til sine egne sikkerhedskrav. De øvrige personalegrupper er heller ikke enige med DFDS A/S vedrørende indførelsen af urinprøver.

Ved udnævnelsen på regulativet er de ansatte ikke blevet informeret om konsekvensen for ansættelsen. Ingen danske læger og sygeplejersker vil af etiske grunde udføre disse test. Klagerne anerkender ikke et evt. resultat af en test og forbeholder sig at se på det i den konkrete sag.

De ansatte har ingen garanti for, hvilke undersøgelser urinprøven skal bruges til. Dette sammenholdt med, at man ikke ved, hvorledes den opbevares, og at danske læger og sygeplejersker ikke vil medvirke, gør det krænkende for de ansatte. Urinprøver anvendes ikke af forsvaret eller af luftfartsselskaberne.

Indførelsen af prøverne indebærer tillige en krænkelse af Menneskerettighedskonventionens art. 8, idet den medfører en begrænsning i den enkeltes privatliv og i det, som den enkelte kan foretage sig i sit hjem.

Også efter en fagretslig bedømmelse foreligger der en krænkelse. Efter praksis er det en betingelse for at foretage kontrol, at det er drifts- og sikkerhedsmæssigt begrundet, og at det ikke er til væsentlig ulempe eller er krænkende.

Cannabis kan spores længe efter i urinen, men det kan ikke ud fra en urinprøve afgøres, om den pågældende er påvirket. Resultatet af en urinprøve fortæller intet om, hvornår stoffet er indtaget, eller om den pågældende er egnet til at udføre sit arbejde. Indklagedes standpunkt om, at enhver brug er misbrug, er ikke lægeligt funderet.

De begrænsninger, som regulativet medfører, er til væsentlig ulempe for

den pågældende, fordi de griber ind i privatlivet. En stor del af de unge ryger hash i stedet for at drikke alkohol i deres fritid, men det gør dem ikke uegnede eller uværdige til at arbejde. Endvidere afgøres straffesager om besiddelse af hash til eget brug med en advarsel. Indklagede er henset til de pågældendes stilling uberettiget til at stille et decorum krav om, at en ansat ikke må være straffet for besiddelse af hash til eget brug.

Kontrolforanstaltningerne er i sig selv krænkende ved, at de ansatte bliver vækket og underkastet en test uden, at der foreligger konkret mistanke. Der er ingen proportionalitet mellem det, som de ansatte udsættes for, og det, der opnås. De personer, der overtræder reglerne,- afskrækkes ikke, hvilket de to episoder viser.

Indklagede har anført, at hovedspørgsmålene er, om der kan indføres random tests, og anvendeligheden af disse tests. De indsigelser, som de ansatte måtte have af ansættelsesretlig art, bevares, selvom testen gennemføres. Da DIS-skibe ikke er omfattet af Hovedaftalen, gøres det gældende, at random tests kan indføres, når det skønnes påkrævet. De skal blot have et fornuftigt formål og må ikke være krænkende eller påføre de ansatte tab eller ulempe.

Det bestrides, at det er krænkende, at der gennemføres urinprøver. Kontrolforanstaltninger, der gennemføres ud fra tilfældighedsprincippet, bruges ofte, når der er udstedt et forbud f.eks. ved personlig visitation. Alle søfarende er omfattet af testen, og der er ikke rejst indsigelse vedrørende kvaliteten af Medscreens test, der er almindelig anerkendt. Testen foregår på en anstændig og ikke krænkende måde. De ansatte lider intet tab, idet testen foregår i arbejdstiden.

Efter den af Jan Semmelroth afgivne forklaring har testen et fornuftigt formål, idet det er et stigende problem med hash. De norske toldmyndigheder er ofte om bord på båden, og dødsulykken på Dana Hafnia fik bægeret til at flyde over. I handelsflåden er der et absolut forbud mod brug af hash. Dette har DFDS A/S ikke valgt, men har derimod fulgt de svenske regler samt en random test.

Det er ikke muligt på grundlag af et konkret skøn at vurdere, om en person har røget hash, hvilket såvel overlæge Peter Ege samt hotel manager Ib Nielsen har forklaret. Det er både forståeligt og sagligt, at DFDS A/S forsøger at stoppe brugen ved, at der udstedes et regulativ, og det følges op med kontrol.

Sikkerheden er en fundamental betingelse for kundegrundlaget. Klagernes medlemmer er rederiets ansigt overfor kunderne. Hertil kommer den sikkerhedsmæssige funktion. Alle besætningsmedlemmer har en plads i brandrullen og en opgave at udføre. Passagererne tager sikkerheden for givet, og opstår der mistillid, fravælger passageren skibet. Det er derfor vigtigt, at omdømmet ikke kædes sammen med manglende sikkerhed. Det er ikke muligt at lave en undersøgelse ved at forespørge passagererne, idet det i sig selv vil kunne ødelægge kundegrundlaget.

Endvidere er hash et ulovligt rusmiddel. Dagen efter indtagelse er der ikke sporrester i urinen, hvis det kun ryges en gang imellem, og om der er sporrester efter 1-7 dage, afhænger af mængden og hyppigheden af forbruget. Da der ikke er varedeklaration på hash, er det vanskeligt at forudse, hvor længe der er sporrester, men de findes i længere tid end tilfældet er for alkohol. Indklagede er ikke enige i, at der bør afstås fra at foretage tests, fordi man derigennem kan se, om den ansatte har røget hash i fritiden.

Indklagede er enig i, at bevisbyrden for, at der i den konkrete sag foreligger en saglig opsigelse, tilkommer ham.

Pjecen, hvori der omtales uvarslet test, er lavet i samarbejde med Fællessekretariatet i 90'erne, og man var enige om random tests. DFDS A/S har således ikke indført et nyt begreb, og det er ikke unaturligt, at DFDS A/S ønsker at kontrollere overholdelsen af regulativet. Allerede i Danmarks Rederiforenings årsberetning for 1992/1993 konstateres det, at der er ebhov for test, og at det enkelte rederi har behov for klare regler. Mange rederier har for at leve op til de sikkerhedsmæssige og kommercielle krav indført random tests og herved skelet til pjecen, som Dansk Navigatørforening var enig i. Klagernes sondring mellem fragtskibe og passagerskibe er uforståelig, da kravet til besætningen på et passagerskib ikke bør være ringere end på et fragtskib.

Indklagedes regler er enkle og forståelige. Det kan ikke undgås, at regler bliver overtrådt, men de har dog en vis præventiv effekt. Efter Ib Nielsens forklaring er der problemer om bord i skibene, hvorfor man må tage de skridt, der er nødvendige for at regulere misbruget.

Inden tiltrædelsen bliver den nyansatte gjort bekendt med, at indklagede ikke accepterer brug af hash, hvorfor der ikke må findes sporrester, samt der kan blive foretaget uvarslet test. Den enkelte må derfor tage det valg, om han ønsker ansættelse eller ej. De problemer, der er for en bruger for at fastslå tilstedeværelsen af sporrester, gør, at den enkelte må afstå for brug i en længere periode før tiltrædelse.

Klagernes standpunkt vil medføre en beskyttelse af hashbruget om bord. Konsekvensen af den manglende enighed afskærer ikke indklagede fra at indføre reglerne. Det vil vække betydelig opmærksomhed, såfremt indklagede ikke kan indføre random tests, og det vil skabe stor usikkerhed i handelsflåden.

Opmandens afgørelse:

Der kunne ikke opnås et flertal for en afgørelse blandt de af parterne udpegede voldgiftsdommere, hvorfor sagen afgøres af opmanden, der udtaler:

Efter fagretlig praksis ligger det indenfor ledelsesretten at udstede obligatoriske bestemmelser, når dette er begrundet i driftsmæssige hensyn. Ligeledes kan ledelsen indføre kontrolforanstaltninger, når disse

har et fornuftigt formål, ikke er krænkende over for de ansatte og ikke forvolder den ansatte tab eller nævneværdige ulemper, ligesom de skal være begrundet i driftsmæssige årsager.

Det er ubestridt, at alkohol er et lovligt rusmiddel, og at drugs er ulovlige rusmidler, uagtet at besiddelse af hash til eget forbrug i Danmark efter praksis ikke medfører alvorlig straf. Drugs om bord i skibet kan i visse lande medføre tilbageholdelse af skibet eller andre sanktioner overfor skibet, og der i handelsflåden da også er indført et totalt forbud mod besiddelse af drugs.

Ifølge indklagedes tidligere cirkulære kunne der efter ordlyden foretages kontrol af tilstedeværelsen af alkohol. Dette cirkulære har efter det oplyste ikke givet anledning til protester, og som sagen er forelagt er det i det væsentlige testning for narkotika og andre rusmidler, der er årsag til denne sag.

Det er ubestridt, at der har foreligget to tilfælde indenfor det seneste halve år, hvor ansatte om bord på skibet har været i besiddelse af og anvendt drugs. Efter de afgivne forklaringer må det lægges til grund, at der er ansatte om bord, som bruger drugs som nydelsesmiddel, hvilket må anses for at være et alvorligt problem. DFDS A/S har derfor en berettiget interesse i at indføre kontrolforanstaltninger, der kan være egnede og medvirkende til at løse problemet.

Indtagelse af alkohol vil ofte kunne spores som en lugtgene, ligesom den vil kunne måles ved et alkoholmeter. Dette er ikke tilfældet ved indtagelse af narkotika og andre rusmidler. Udtagelse af blodprøve vil kræve den pågældendes samtykke. Det er meget vanskeligt ved en observation at konstatere, om den pågældende har indtaget drugs, og en klinisk test vil ikke give et tilstrækkeligt sikkert indicium for, om den pågældende er fuldt egnede til at udføre tjenesten. En mulig kontrolforanstaltning er herefter, at de ansatte afgiver en urinprøve.

Der findes ikke grundlag for at antage, at DFDS A/S anvender testen til at undersøge andre forhold end de ansattes indtagelse af alkohol og drugs. Der foreligger ikke oplysninger om, hvorvidt prøverne opbevares, og i givet fald hvorledes dette sker, men en udvidelse af testområdet - enten på grundlag af allerede foretagne prøver eller kommende - måtte kræve, at de ansatte underrettes herom, ligesom berettigelsen af udvidelsen vil kunne underkastes en fagretslig prøvelse.

Da testen indføres i arbejdstiden, lider de ansatte intet tab.

Den af DFDS A/S indførte kontrolforanstaltning omfatter alle besætningsmedlemmer samt kaptajnen. Efter Tom Møllers forklaring sker afgivelse af urinprøver i lukket rum, hvor kun den ansatte er til stede, og urinprøven afleveres derefter. Den måde, hvorpå prøven afgives, findes ikke at krænke den enkeltes blufærdighed. Det forhold, at alle kan underkastes testen, medfører tillige, at den enkeltes ære ikke findes at være krænket.

Klager har anført, at gennem testen sker der et indgreb i den ansattes fritid, idet testen viser, hvilke aktiviteter den ansatte har foretaget. Imidlertid må en arbejdsgiver have krav på, at en ansat ved arbejdstids begyndelse er egnet til at udføre sit arbejde. Dette kan medføre, at der vil være begrænsninger i den ansattes aktiviteter forud for arbejdstidens begyndelse. Da sporrester efter indtagelsen af alkohol og en mindre mængde af narkotika og drugs, når der ikke foreligger regelmæssig brug, ikke er til stede efter 1-2 døgn, findes det ikke at indebære et sådant indgreb i privatlivet, at det kan afskære indførelsen af random tests. De ansattes turnusordning med en periode på skibet efterfulgt af en hjemmeperiode ændrer ikke herved.

Efter erklæringen fra Retskemisk Institut kan den psykomotoriske funktionsevne ved komplekse opgaver være nedsat i op til 24 timer, ligesom indlæring og hukommelse nedsættes ved indtagelse af cannabis. Ved de daglige opgaver, som klagernes medlemmer udfører, vil der måske ikke opstå problemer. Imidlertid indgår samtlige besætningsmedlemmer som en del af sikkerhedsbesætningen, og selvom der sjældent opstår situationer, hvor det har betydning, er det absolut påkrævet, at alle på et hvilket som helst tidspunkt er i stand til på fuldt betryggende vis at indtræde i en sikkerhedsfunktion, der i katastrofe tilfælde kan indebære også komplekse opgaveløsninger. Der foreligger derfor sådanne driftsmæssige hensyn, der gør det berettiget for indklagede at indføre den omtvistede kontrolforanstaltning. Det forhold, at der ikke er foretaget kundeundersøgelse omkring, hvilke sikkerhedskrav de stiller, medfører ikke nogen ændring heri, idet en passager må have ret til at antage, at rederiet tilstræber den størst mulige sikkerhed og gør mest muligt for, at besætningen på fuldt forsvarlig vis kan udføre sine sikkerhedsopgaver, især når henses til de seneste skibskatastrofer i nordiske farvande.

Regulativet indeholder en passus om, at overtrædelse af dette vil medføre øjeblikkelig afsked. Ved at indsætte en sådan bestemmelse kan indklagede ikke ensidigt ændre vilkårene for afsked, ligesom en ansats underskrift på regulativet ikke kan medføre, at ændringen af vilkårene er accepteret. Indklagede har i sin procedure tilkendegivet, at bevisbyrden for, at der foreligger en saglig opsigelse, påhviler rederiet.

Herefter tages indklagedes frifindelsespåstand til følge, hvorfor

Bestemmes:

Indklagede, DFDS A/S, frifindes.

Hver part bærer egne omkostninger og betaler opmandens honorar og omkostninger hver med halvdelen.

København, den 23. februar 2000

Mette Christensen